

plaats voor pleeggezinnen

Nederlands
Jeugdinstituut

Pleegzorg na 18 jaar

Hoe doet u dat in uw gemeente?

Vanaf 1 juli 2018 mogen pleegjongeren tot hun 21^e in hun pleeggezin blijven als zij dit willen. De gemeente is verantwoordelijk voor de financiering van deze verlengde pleegzorg. Met het verlengen van de pleegzorg vanaf het 18^e jaar worden de kansen van deze jongeren vergroot en besparen gemeenten uiteindelijk kosten. In deze factsheet leggen we uit hoe u als gemeente zorgt dat pleegzorg standaard tot 21 jaar wordt ingezet en indien nodig verlengd wordt tot 23 jaar.

Wat is verlengde pleegzorg?

Volgens de Jeugdwet stopt pleegzorg op de 18^e verjaardag, maar de wet biedt ook de mogelijkheid om pleegzorg te verlengen totdat een jongere 23 jaar is. Het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en Jeugdzorg Nederland hebben middels een bestuurlijke afspraak afgesproken dat pleegzorg vanaf 1 juli 2018 standaard tot 21 jaar wordt ingezet. De jongere kan dan langer in het pleeggezin blijven wonen en heeft meer tijd om zich voor te bereiden op zelfstandigheid. Pleegouders blijven een pleegzorgvergoeding en begeleiding ontvangen van de pleegzorgorganisatie.

De gemeente stelt in overleg met de jongere, de pleegouders en de pleegzorgaanbieder vast of er vervolgens ook nog verlenging na de 21^e verjaardag (tot 23 jaar) nodig is. Pleegzorg stopt wanneer de pleegjongere geen hulp meer wil, geen hulp meer nodig heeft, of 23 jaar wordt.

Waarom pleegzorg tot 21 jaar?

Pleegzorg standaard inzetten tot 21 jaar helpt pleegjongeren, die vaker in een kwetsbare positie zitten, om zich vanuit de veilige omgeving van hun pleeggezin voor te bereiden op zelfstandigheid. Pleegjongeren zijn, net als jongeren die niet in een pleeggezin opgroeien, op 18-jarige leeftijd vaak nog niet klaar voor een zelfstandig leven. Jongeren zijn gemiddeld ruim 24 jaar voordat zij op zichzelf gaan wonen (CBS, 2016). Veel jongeren slagen er met hulp van hun netwerk in om met vallen en opstaan zelfstandig te functioneren. Pleegjongeren hebben soms extra begeleiding nodig. Ze hebben vaak

nog geen opleiding afgerond en hebben doorgaans minder steun van een netwerk. Met deze bestuurlijke afspraak, om pleegzorg voor jongeren vanaf 18 jaar standaard in te zetten tot 21 jaar, staan zij niet ineens op eigen benen.

Waarom werd pleegzorg voorheen niet altijd verlengd?

Verlengde pleegzorg werd in 2017 maar op beperkte schaal ingezet (zie figuur 1). Hier zijn een aantal verklaringen voor. Op het moment dat een jongere 18 jaar wordt, komt de voogdij of een eventuele kindbeschermingsmaatregel te vervallen; de jongere kan dan zelf beslissen of hij of zij nog hulp wil ontvangen. Sommige jongeren kiezen er dan voor om het pleeggezin te verlaten. Daarnaast kunnen de pleegouders er voor kiezen om af te zien van verlengde pleegzorg, omdat zij dit niet willen of kunnen. Veel gemeenten verlengden pleegzorg enkel als er een 'hulpvraag' van de jongere was.

Figuur 1. Aantal jongeren in de pleegzorg per leeftijd (2017)

Leeftijd	Aantal jongeren in de pleegzorg
16	1295
17	1083
18	341
19+	130

> Bestuurlijke afspraak en wetwijziging uit Zorg voor Jeugd

Het Rijk (VWS), de VNG en Jeugdzorg Nederland hebben middels een bestuurlijke afspraak afgesproken dat pleegzorg vanaf 1 juli 2018 standaard tot 21 jaar wordt ingezet. Er wordt afgestapt van het huidige 'nee tenzij systeem', waarbij moet worden aangetoond dat pleegzorg vanaf het 18^e jaar noodzakelijk is, en overgestapt op een 'ja tenzij systeem'. Een pleegzorgrelatie kan alleen eindigen voor het 21^e jaar wanneer pleegkinderen dit zelf willen. Gemeenten zullen hier uitvoering aan moeten geven door nieuwe pleegzorgrelaties standaard tot 21 jaar te laten lopen en/of bestaande trajecten te verlengen. Om gemeenten in staat te stellen deze afspraak uit te voeren stelt het Rijk in 2018 5 miljoen beschikbaar, 10 miljoen in 2019 en vanaf 2020 structureel 13,7 miljoen (zie voor meer informatie 'Meicirculaire 2018', paragraaf 2.2-10).

De Jeugdwet gaat uit van een ‘nee, tenzij’ principe. Dat houdt in dat pleegzorg verlengd kan worden wanneer het pleegzorgtraject voor de 18^e verjaardag is gestart en verlenging noodzakelijk is. Tussen gemeenten ontstonden daardoor grote verschillen in de toekenning van verlengde pleegzorg.

“Er is te veel onduidelijk en er wordt vanuit allerlei potjes een vergoeding toegekend. Je wordt teveel heen en weer gestuurd binnen de gemeente”

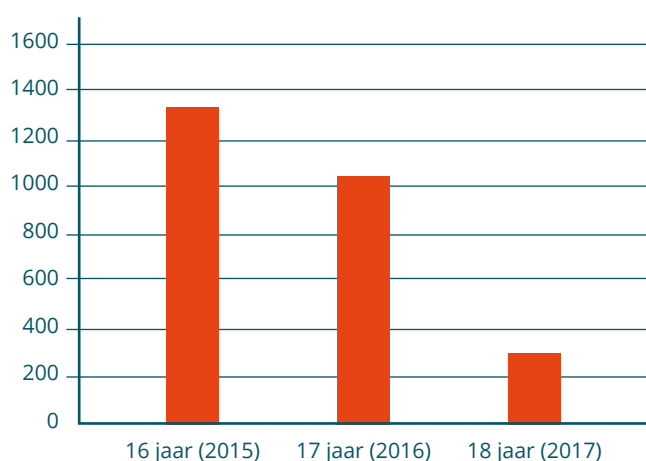
Een pleegmoeder

Mogelijke redenen om niet te verlengen waren onder andere de kosten van de pleegzorgverlenging, of het ontbreken van beleid hierover. De ervaring is ook dat er doorgaans pas laat gestart wordt met het bespreken van wat het pleegkind na zijn of haar 18^e verjaardag wil. Ten slotte weten pleeggezinnen vaak niet wat de mogelijkheden en procedures zijn met betrekking tot verlengde pleegzorg.

Wat levert pleegzorg tot 21 jaar op?

Pleegzorg standaard inzetten tot 21 jaar kost geld, maar bespaart op termijn aan maatschappelijke kosten. Een kind dat te vroeg zelfstandig gaat wonen, heeft een verhoogd risico op bijvoorbeeld drugsgebruik, prostitutie of criminaliteit (Verheijke & Belgraver, 2017). De maatschappelijke business case ‘Verlengde Pleegzorg’ 2017 stelt dat kosten voor gemeenten, als gevolg van bijvoorbeeld criminaliteit, ondersteuning bij wonen, thuisloosheid, bewindvoering en schuldhulpverlening, (deels) voorkomen kunnen worden door pleegzorg te verlengen.

Figuur 2. Verloop van aantal 16-jarigen die op 17- en 18-jarige leeftijd nog steeds pleegzorg ontvangen (2016-2017)

> TIPS VOOR GEMEENTEN

- Maak samen met pleegouders en pleegzorgaanbieders een gezamenlijke plan over hoe je pleegzorg tot 21 jaar (en tot 23 jaar indien nodig of wenselijk) gaat inzetten. Stuur daarop bij de inkoop, verlening van beschikkingen en gesprekken met de zorgaanbieders.
- Betrek pleegjongeren en pleegouders bij de beleidsvorming door met hen in gesprek te gaan over hun ervaringen en behoeftes.
- Koop pleegzorg en andere jeugdhulp in op basis van maatwerk en werk niet met een vooraf ingesteld budgetplafond. (Verlengde) pleegzorg rust dan niet extra op het budget.
- Werk toe naar integrale arrangementen voor jongvolwassenen, die zowel vanuit de Jeugdwet als WMO ingekocht kunnen worden.
- Hanteer het principe ‘ja, tenzij’ en niet het principe ‘nee, tenzij’. Streef ernaar dat het normaal wordt dat jongeren in een pleeggezin kunnen blijven wonen totdat ze zelfstandig kunnen wonen.
- Maak heldere afspraken met pleegzorgaanbieders over het toewerken naar zelfstandigheid (vanaf 16 jaar), het laten doorlopen van nieuwe pleegzorgrelaties tot 21 jaar en de toekenning van verlengde pleegzorg in bestaande trajecten.
- Wees op de hoogte van welke pleegjongeren de leeftijd van 16 jaar bereiken en ga vanaf dan in gesprek over de toekomst. Maak duidelijke afspraken over welke partij (wijkteam of aanbieder) verantwoordelijk is voor het opstellen van een (toekomst)plan voor de voorbereiding naar zelfstandigheid.
- Maak voor pleeggezinnen én professionals van wijkteams, pleegzorg en jeugdbescherming inzichtelijk hoe bestaande pleegzorgtrajecten verlengd kunnen worden tot 21 jaar en daarna tot 23 jaar.
- Zorg voor de nodige begeleiding indien een pleegjongere zelf niet meer in een pleeggezin wil wonen of als de pleegouders niet meer kunnen of willen. Denk hierbij aan het aanstellen van een buddy of mentor die fungeert als vertrouwenspersoon.
- Zet pleegzorg na de 21e verjaardag ook in als het goed gaat met de jongere. Pleegzorg kan dé reden zijn waarom het (nog) goed gaat.
- Maak het voor jongeren mogelijk om, nadat ze het pleeggezin hebben verlaten, terug te keren als zelfstandig wonen toch niet goed gaat.
- Heb vertrouwen in andere gemeenten als die inschatten dat pleegzorg na de 21e verjaardag nodig is en u moet betalen.

“Waar kinderen die bij hun eigen ouders wonen ook nog boven hun 18^e kunnen terugvallen op de ouders kunnen pleegkinderen dat vaak niet, of worden er in elk geval drempels opgeworpen. Dat proberen we hiermee te voorkomen”

Alian de Jong – gemeente Den Bosch

Uit deze analyse blijkt ook dat iedere geïnvesteerde euro minimaal € 1,27 aan maatschappelijke waarde oplevert (uitgaande van een verlenging van één jaar) (Verheijke & Belgraver, 2017). Pleegzorg tot 21 jaar (of langer indien nodig) loont daarmee niet alleen voor het welzijn van jongeren, maar ook financieel voor gemeenten.

Om hoeveel jongeren gaat het?

In totaal waren er in 2017 471 jongeren die formeel gebruik maakten van verlengde pleegzorg (zie figuur 1). Er zijn ook pleegjongeren die na hun 18^e verjaardag in een pleeggezin blijven wonen, terwijl er formeel geen beschikking is gegeven voor verlengde pleegzorg. De pleegouders zorgen nog steeds voor de jongere en dragen in veel gevallen ook de kosten. Zonder beschikking kunnen zij echter niet meer rekenen op de begeleiding van de pleezorgaanbieder en op de pleezorgvergoeding.

Een knip bij 18 jaar

Er is een duidelijke ‘knip’ te zien in de continuïteit van zorg voor jongeren die 18 jaar worden. Cijfers over 2017 laten zien dat nog ruim duizend 16- en 17-jarige jongeren in een pleeggezin wonen. Bij 18 jaar zijn dit er nog maar 341. Dit impliceert dat er een abrupt einde komt aan de pleegzorg. Jongeren zijn dan op zichzelf aangewezen of wonen nog bij het pleeggezin, maar dan zonder pleegzorgvergoeding en begeleiding.

Het verloop

Een bevestiging van deze ‘knip’ is te zien in het verloop van pleegzorg over tijd (zie figuur 2). In 2015 waren er in totaal

1.337 jongeren van 16 jaar die in een pleeggezin woonden. Van deze groep woonden maar 299 jongeren (22,3 procent) twee jaar later nog in het pleeggezin (met een beschikking).

Hoe realiseert u pleegzorg tot 21 jaar als gemeente?

Als gemeente investeert u in de kansen van pleegjongeren én bespaart u door pleegzorg tot 21 jaar standaard aan te bieden voor jongeren die dat willen. Maatwerk biedt uitkomst: bekijk voor iedere pleegjongere wat de gewenste uitkomst is en koop op basis hiervan in. Laat nieuwe pleegzorgrelaties standaard tot 21 jaar doorlopen en verleng bestaande trajecten. Maak het voor pleeggezinnen eenvoudig om verlengde pleegzorg aan te vragen en maak de procedures daarvoor inzichtelijk. Bijvoorbeeld door voorlichting op uw website en een medewerker pleegzorg die de regelgeving goed kent en op de hoogte is van actuele situaties.

Samenwerking met pleezorgaanbieders

Afspraken tussen gemeenten en pleezorgaanbieders zijn van groot belang. Het is aanbevolen om in het contract op te nemen dat de pleezorgbegeleiding vanaf circa 16 jaar gericht is op de voorbereiding naar zelfstandigheid. Dit wordt gedaan door samen met de pleegjongere een toekomstplan op te stellen. Uit dit plan moet duidelijk worden welke ondersteuning nodig is na de 18^e verjaardag. Ook moeten er afspraken gemaakt worden over de begeleiding van pleegouders en over de pleezorgvergoeding bij pleegzorg na de 18^e verjaardag.

Vragen of meer weten?

Heeft u als gemeente vragen over pleegzorg tot 21 jaar (of langer) of wilt u meer weten over hoe uw gemeente dit kan doen, neem dan contact op met:

Mariska de Baat,
Nederlands Jeugdinstituut
m.debaat@nji.nl
www.nji.nl

Jorien Kruijswijk Jansen,
Nederlandse Vereniging voor Pleeggezinnen
jkruijswijkjansen@denvp.nl
www.denvp.nl

> Colofon

© 2018 Nederlands Jeugdinstituut en Nederlandse Vereniging voor Pleeggezinnen

Bronnen

- Centraal Bureau voor de Statistiek (2016). *Jongeren blijven langer bij ouders thuis*. Geraadpleegd van www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2016/27/jongeren-blijven-langer-bij-ouders-thuis.
- Ministerie van BZK (2018). *Meicirculaire gemeentefonds 2018*. Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
- Verheijke, E., & Belgraver, V. (2017). *Maatschappelijke business case 'Verlengde pleegzorg'*. Sinzer, Stichting Kinderpostzegels Nederland & Gezinspiratieplein.

Vormgeving Punt Grafisch Ontwerp